

Forn de calç de Can Gorina

Matadepera

Ubicació

Comarca: Vallès Occidental
Lloc/Adreça: Camí de la Font de la Tartana, 48
Emplaçament: Can Gorina
Alçada: 475

Coordenades:

Latitud: 41.60754
Longitud: 2.0303
UTM Est (X): 419200
UTM Nord (Y): 4606657

Classificació

Número de fitxa: 08120 - 274
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia: Element arquitectònic
Estil / època: Modern Contemporani
Segle: XVIII-XX
Estat de conservació: Regular
Notes de conservació: Olla colgada i passadís d'accés restaurat i convertit en una font.
Protecció: Inexistent
Accés: Fàcil
Ús actual: Lúdic
Titularitat: Privada
Titular: 9268601DG1096N0001JB
Autoria de la fitxa: Jordi Montlló Bolart
Data de registre de la fitxa: dl., 29/03/2021 - 09:03

Descripció

Antic forn de calç situat al vessant est de Can Gorina, dins del jardí de la propietat. Un camí de lloses planes condueix fins a l'antic forn. Aquest ja no conserva l'olla, que està totalment colgada. Tanmateix el passadís d'accés a la fogaina es preservà, allargant-lo. S'hi efectuà una restauració que consistí en un allargament del passadís d'accés, i un recobriment estructural de pedra del sòcol original, al damunt del qual, es consolidà la volta, amb una capa d'arrebossat de morter i recobriment de pedra. A l'exterior del passadís, visible, una filera de maons disposats a plec de sardinell. A ambdós costats dels murets hi ha dos quatre bancs de pedra adossats a la mateixa estructura mural.

Al fons, l'accés a la cambra de combustió o fogaina està tapiada. La part visible, està recoberta de galets i al centre, s'hi ha construït una font. Està feta amb un paredat de rajols ceràmics que combinen rajols blaus i de fruites policromats amb fons blanc, datables entre el segle XIX i principis del XX. Al capdamunt hi ha el broc, un sortidor d'aigua amb cara d'angelet realitzat a motllo, de ceràmica vidriada de color verd. L'aigua cau a l'interior d'una pica semi-circular, de pedra, la qual s'ha reforçat amb un afegit al damunt mateix d'una piqueta d'obra arrebossada amb incrustació de galets més petits intercalant rajols ceràmics policromats decorats amb escenes del camp. A ambdós costats discretament, un parell de llums dissimulats que permeten il·luminar l'espai.

La part superior de la font està decorada amb cinc rajols ceràmics policromats, amb representacions de tradicions catalanes i el rajol de Deu Vos Guard al centre (músics tocant el timbal i la gralla, una ballada de sardanes, les caramelles i una parella vestida de festa).

Al centre del passadís, entre els bancs, hi ha una taula feta amb un pilar hexagonal d'obra recobert de galets i al damunt una llosa circular plana de pedra sorrenca.

El terra està recobert per un paviment a base de galets formant un dibuix.

A l'exterior, la volta queda dissimulada per un cobert de teula àrab a un sol vessant. Al davant mateix, una pèrgola amb pilars recoberts de pedra, un pedrís i bigues de ciment, amb una glicina que fa de l'indret un lloc ombrívol i agradable per passar les nits d'estiu.

Observacions:

El desnivell del terreny està consolidat amb dos murets de pedra seca d'un metre d'alçada.

Història

En el dietari escrit per Francesc Gorina escriu: "*Dia 22 de febrer 1859, Padrós ha tapat al forn. Dia 15 el metex, Padrós a desenbrasat al forn y queda en llibertat de funcionar a qui convindrà*".

Els forns de calç són construccions que es troben arreu de Catalunya i en nombre important al municipi de Matadepera. Fets de pedra, maó i fang o morter de calç, al seu interior es feia una combustió de llenya per a obtenir calç. Aquest material era emprat en la fabricació del morter de calç, indispensable per a la construcció (barrejant-lo amb aigua i sorra). També servia per impermeabilitzar les cisternes i els safareigs, així com per desinfectar. També tenia un ús agrícola per a desinfecció de paràsits de la terra, o per ensulfatar les plantes contra les plagues.

El procés de transformació de la pedra en calç es feia per combustió, mitjançant un pou o olla, de planta circular i alçat cònic, excavat dins d'un marge o parcialment a la roca. Es necessitaven temperatures entre els 800° C i els 1.000 °C perquè el carbonat càlcic s'alliberés de l'anhidrid carbònic i passés a òxid de calci. Però per aconseguir aquest procés, es necessitava una preparació llarga i feixuga. Aquestes tasques duraven

al voltant d'un tres mesos i començaven entre el gener i el febrer, quan les feines agrícoles eren més escadusseres.

Primer de tot, es necessitava combustible, que s'obtenia desbrossant el bosc. El següent pas era el d'arrencar la pedra amb pics, maces, martells, escodes i malls. Després es transportava la pedra i els feixos de branques amb els carros o mules fins al forn. Aquest s'omplia posant de forma circular les pedres depenent de la seva mida, sempre començant per la part inferior i disposant-les damunt del pedrís o banqueta circular que s'hi havia fet prèviament. Aquesta feina era de màxima importància perquè en depenia tota la cuita. Això permetia crear un buit al seu interior, com si es tractés d'una barraca de pedra seca sobre la qual s'aniria omplint fins arribar a la corona, al capdamunt, mentre que aquest buit permetria col·locar i alimentar la cuita en cas de necessitat emprant el gavell; una mena de forca.

Un cop s'encenia el foc, es deixava encès els dos primers dies amb una faixa que es tapava a poc a poc. Se sabia que el forn era cuit quan sortia una flama blanca i les pedres es posaven ben vermelles, com la brasa. Quan aquest procés d'encesa començava ja no es podia aturar fins que el mestre calcinaire donava per bona la cuita.

Calien entre una dotzena i una quinzena de dies per tenir la pedra a punt. Després en calien una vintena més per refredar-se. La calç viva s'apagava llençant-hi aigua, transformant-se així en hidrat de calç o calç morta. Després d'aquest procés ja es podia desenfornar i transportar la calç en carros fins a la seva destinació.

Bibliografia

ARBÓS, Maria; IBARZ, Joan; PIÑOL, Isidre (2003). Els forns de calç a la comarca de les Garrigues. Vida i treball entorn de la producció de calç: Els forners de Tarrés. Col·lecció d'Estudis Locals, Lo Plançó, núm. 3. Editorial Fonoll i Ajuntament de Tarrés.

BALLBÉ i BOADA, Miquel (1985). Masos i pairalies de Matadepera. Caixa d'Estalvis de Terrassa. Terrassa.

BALLBÉ i BOADA, Miquel (1988). Matadepera. Pagesos i Menestrals. Ronda Vallesana, 9. Terrassa. Editorial Ègara.

COMASÒLIVAS i FONT, Joan (2003). Dietari de Francesc Gorina i Riera, pagès de Matadepera, 1841-1904. Curial Edicions Catalanes. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona.

FÀBREGA ENFEDAQUE, Albert (2009). Forns antics de ceràmica a la Catalunya Central. Dins Dovella, núm. 101; pàgs. 4 a 10.

FERRER ALÒS, Llorenç (2015). Eines i feines dels oficis. Edicions Brau. Barcelona.

ROSELL, Jaume i SUBIRATS, Miquel (1987). La producció de calç, ahir. El procés pre-industrial de producció de calç, a la comarca del Montsià. Col·legi Oficial d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Barcelona.

SUADES, Ramon; SENYAL, Jordi (2020). Mapa Interactiu de Sant Llorenç del Munt i serra de l'Obac.

